

Creative Commons 101: Právní nástroj otevírání vědy

Jiří Marek

OpenAIRE národní workshop 2020
OpenAlt2020, 7. 11. 2020

Program

1. Představení Creative Commons
2. Autorskoprávní kontext
3. Diskuze

1. Představení Creative Commons

Hlavní sdělení přednášky

CC jako právní nástroj pro otevírání vědy

1. Autorské dílo + licenční podmínky Creative Commons =
Otevřené autorské dílo
2. Odborný článek/Odborná monografie/Kreativní databáze
výzkumu apod. = autorská díla ve vědě

Co to jsou licence a co je na nich veřejného?

Licence - institut, kterým nositel majetkových práv k dílu umožňuje dalším osobám s dílem určitým způsobem nakládat

Autor má:

- **osobnostní práva** (právo osobovat si autorství, zveřejnit dílo,...)
- **majetková práva** (rozmnožování, rozšiřování, sdělování veřejnosti,...)

Co to jsou licence a co je na nich veřejného?

Veřejná licence

Nevýhradní, bezúplatná, poskytovaná po celou dobu ochrany díla neurčitému okruhu osob, nabyvatelé mohou dílo dále šířit, je možno ji získat konkludentně.

Creative Commons, GNU GPL, MIT, BSD, Mozilla Public License...

Jak to všechno začalo?

- Lawrence Lessig
- komerční kultura - díla, která jsou vytvořena za účelem prodeje, případně po svém vzniku prodána
- nekomerční kultura - ostatní díla, který tato kritéria nesplňují, nebyla původně přímým objektem práva
- případ Eldred
- ochrana děl po 70 let
- pirátství?

- Nezisková organizace, 2001, USA
- Soubor veřejných licencí
- Snaha o šíření kultury a kreativity
- Kombinace opravňujících a příkazujících licenčních prvků

Licenční prvky Creative Commons: Prvky určující rozsah pravomocí

Právo dílo šířit (z angl. Share). Tento symbol je společný pro všechny typy CC licencí. Vyjadřuje, že licencovaného dílo je možné šířit, tzn. kopírovat, distribuovat a sdělovat veřejnosti. Zároveň lze dílo zařadit do souborného díla (např. časopis, sborník) a jako jeho součást jej v nezměněné podobě šířit dál.

Právo dílo upravovat (z angl. Remix). Licence s tímto symbolem opravňuje uživatele k pozměňování či doplňování díla. Umožňuje také celé licencované dílo nebo jeho část zpracovat s jiným dílem. Příkladem úprav může být např. dramatisace, překlad, úprava digitálních fotek, zhudebnění nebo remixování hudebních skladeb.

Licenční prvky CC: Prvky určující podmínky, které je nutno respektovat

Uved'te původ (z angl. Attribution). Kdykoliv licencovaného dílo nebo jeho úpravu šíříte, je nutno uvést údaje a autorovi a dílu, a to způsobem, jaký autor stanovil. Pokud autor způsob uvádění těchto údajů nspecifikoval, je nutné minimálně uvést jeho jméno (nebo pseudonym, pokud pod ním vystupuje), název díla, odkaz na dílo a odkaz na původní licenci Creative Commons. Pokud šíříte upravené dílo, je třeba také uvést způsob jakým jste dílo upravili.

Zachovejte licenci (z angl. Share Alike). Pokud licencované dílo jakkoliv upravíte, máte povinnost výsledek své práce vystavit pod stejnou nebo slučitelnou licenci. Pokud tedy například upravíte fotku, která je vystavena pod licenci CC-BY-SA (viz typy licencí), je nutno pro tuto upravenou fotku použít stejný typ licence CC-BY-SA.

Neužívejte dílo komerčně (z angl. Noncommercial) Tento prvek umožňuje nakládat s dílem pouze pro nekomerční účely. Tím se rozumí, že při šíření díla vám nesmí plynout žádný finanční zisk. Za nekomerční využití se považuje i výměna díla za jiné (např. prostřednictvím výměnných sítí).

Nezpracovávejte (z angl. No Derivatives). Tento prvek Vám zakazuje jakkoliv dílo upravovat (tzn. dílo pozměňovat či doplňovat, nebo ho jako celé či jeho část zpracovat s dílem jiným). Jedná se o opak licenčního prvku “právo dílo upravovat”, který naopak úpravy díla povoluje. Proto se v žádné licenci CC neobjevují tyto dva prvky společně.

Creative Commons Licenses

Attribution
by

You let others copy, distribute, display, and perform your copyrighted work — and derivative works based upon it — but only if they give credit the way you request.

Share Alike
sa

You allow others to distribute derivative works only under a license identical to the license that governs your work.

Non-Commercial
nc

You let others copy, distribute, display, and perform your work — and derivative works based upon it — but for non-commercial purposes only.

No Derivative Works
nd

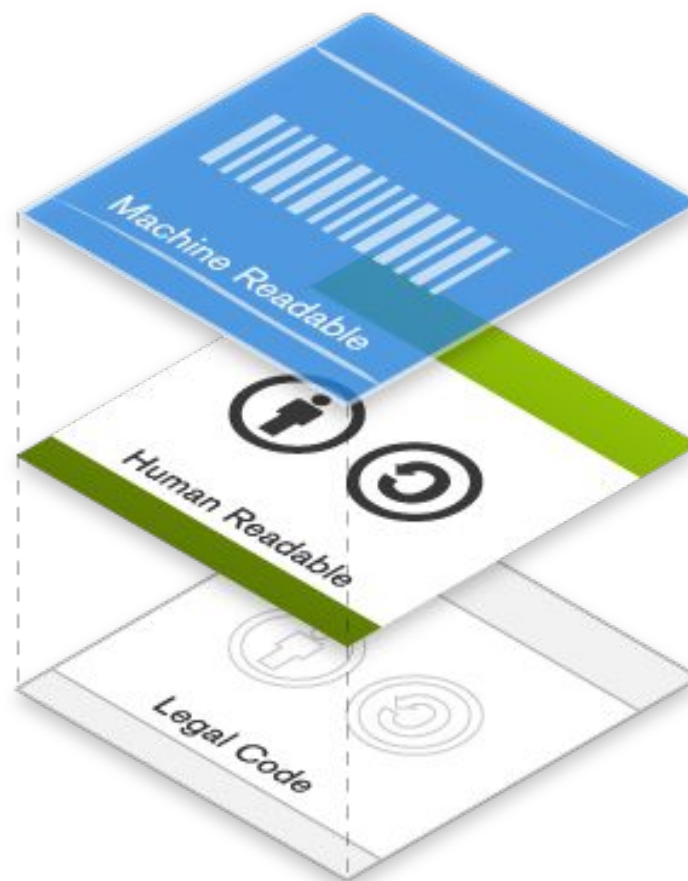
You let others copy, distribute, display, and perform only verbatim copies of your work, not derivative works based upon it.

“Vrstvy” CC licencí

- Strojově čitelná verze
- Lidsky čitelná verze
- Právní ujednání

<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.cs>

Druhy CC licencí

Nová verze 4.0

- Neportuje se
- Anonymita, pokud je požadována
- Vyloučení podpory
- 30 dní na nápravu porušení

Český překlad verze 4.0

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.cs>

**Kolik děl je vystavených
pod licencí Creative
Commons?**

> 1,2 miliardy

Více viz <https://stateof.creativecommons.org/2015/translation-xam.csv.html>

2. Autorskoprávní kontext

Poskytovatel licence

Co Creative Commons poskytovateli umožňují?

- Sdílet dílo za podmínek, které si sám určí a zároveň stát na základech autorského práva
- Je to nadstavba autorského práva -> Některá práva vyhrazena
- Sdílení díla za podmínek autora

<http://creativecommons.org/choose/?lang=cs>

Jak použít licence Creative Commons?

- Je materiál, který chcete licencovat, předmětem autorského práva?
 - Jedná se o dílo?
- Vlastníte materiál, který chcete licencovat?
 - Jste oprávněni jej licencovat?
- Jste si vědomi toho, že licence CC jsou neodvolatelné?
 - Kopie na internetu již nemůžete ovlivnit
- Jste zastupováni kolektivním správcem?
 - Poskytnutím licence se v maximálním možném rozsahu vzdáváte práva na odměnu za výkon práv nabyvatelem licence

Zaměstnanecké a školní dílo:

Zaměstnanecké dílo

- majetková práva autorská vykonává zaměstnavatel, pokud nebylo sjednáno jinak
- která díla? Díla vytvořená ke splnění povinností vyplývajících z pracovního vztahu
- má se za to, že autor svolil ke zveřejnění, úpravám, zpracování včetně překladu, spojení s jiným dílem, zařazení do díla souborného, jakož i k tomu, aby uváděl zaměstnanecké dílo na veřejnost pod svým jménem, ledaže je sjednáno jinak

Školní dílo

- osobnostní i majetková práva má autor - tj. žák nebo student
- Škola má za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla. Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez závažného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu.
- Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.
- Škola je oprávněna požadovat, aby jim autor přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila.

Jak sdělit uživatelům, že je dílo dostupné pod licencí Creative Commons?

Jak znázornit, že dílo poskytuji pod veřejnou licencí?

Toto dílo s názvem “Vizionář” od autorky Lucie Smolky je dostupné pod licencí Creative Commons BY 4.0 International. Licenční podmínky jsou dostupné na adrese <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>. Při zachování těchto podmínek, tedy především uvedení původu díla, jste oprávněni dílo šířit, upravovat, a to i komerčně.

KOMPLIKOVANÉ?!

- 1) Vizionář od Lucie Smolky je dostupný pod licencí CC BY 4.0 International
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>.
- 2) Vizionář, Lucie Smolka, CC BY 4.0 Internation
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>.
- 3) Vizionář, Lucie Smolka,
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>.
- 4) Dostupné pod
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>.
- 5) Od xoxo pod
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode>.

Všechny varianty jsou možné!

...záleží pouze na vůli poskytovatele, jaké údaje chce u díla uvést.

...rozumné vůli poskytovatele.

Nabyvatel licence

**Pokud pracuji s
autorskými díly, jedná
se vždy o užití ve
smyslu autorského
zákona?**

Citace

Citace § 31 AutZ

(1) Do práva autorského **nezasahuje** ten, kdo

a) užije v odůvodněné míře **výňatky ze zveřejněných děl** jiných autorů ve svém díle,

b) užije výňatky z díla nebo drobná celá díla pro účely **kritiky nebo recenze** vztahující se k takovému dílu, **vědecké či odborné tvorby** a takové užití bude v souladu s **poctivými zvyklostmi a v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem**,

c) užije dílo **při vyučování** pro ilustrační účel nebo při **vědeckém výzkumu**, jejichž účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, a nepřesáhne rozsah odpovídající sledovanému účelu;

vždy je však nutno uvést, je-li to možné, **jméno autora**, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále **název díla a pramen**.

Marina del Castell

Rozmnoženina pro osobní potřebu

- musí se jednat o již zveřejněné dílo a nekomerční užití
- nevztahuje se na počítačové programy, noty, architektonická díla, elektronické databáze

Jak správně uvádět původ díla?

- **T/N: Název díla:** Pokud je název známý, je třeba ho uvést. Za předpokladu, že není, nejedná se o překážku pro správné uvedení původu..
- **A/A: Autor díla:** Uvést autora je nutné vždy, pokud však není stanoveno jinak. Při uvádění jména autora je nutné se řídit jeho přáním (a to i ohledně dalších informací, např. o tom, kde bylo dílo prvně publikováno). Pokud autor nechce být uveden, pak ho není možné neuvádět. Pokud autor vystupuje např. pod pseudonymem nebo přezdívkou, můžete (musíte) uvést i tuto.
- **S/Z: Zdroj:** Tedy odkaz, odkud bylo dílo získáno. Obvykle se bude jednat o URL odkaz (internetovou adresu), ze které bylo k dílu přistoupeno.
- **L/L: Licence:** Název licence Creative Commons a odkaz její podmínky – nepostačuje uvést, že se jedná o licenci Creative Commons, je třeba uvést o kterou konkrétně (varianta a verze) a opět poskytnout k ní vedoucí URL odkaz.

Jak správně uvést původ díla?

Způsob 1

Dílo "Mega hustá krysička", dostupné z <https://www.flickr.com/photos/106178443@N04/10411024235/in/set-72157636812831923>, jehož autorem je Lucie Smolky, podléhá licenci CC BY-NC 2.0 Generic, jejíž úplné znění licenčních podmínek je dostupné na <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/2.0/legalcode>

Způsob 2

[Mega hustá krysička](#) od Lucie Smolky pod [CC BY-NC 2.0](#)

Pozor na off-line díla!

Na co si dát pozor?

- Použitím díla **nesmíte zavdávat třetím osobám domněnku**, že poskytovatel licence nabyvatele (Vás) **sponzoruje, podporuje** nebo je s Vámi nějakým dalším způsobem ve spojení. Toto, společně s možností požádat o neuvádění původu, zajišťuje, aby **autor nebyl spojován se způsoby užití díla, se kterými nesouhlasí**.
- Uvést původ tak, jak bylo uvedeno výše, musíte **vždy, když je dílo dále šířeno veřejnosti**. V případě, že dílo užíváte pouze pro svoje osobní účely a dále ho nikomu nezpřístupňujete, nemusíte ho informacemi o původu opatřovat.

Kde hledat díla pod CC?

- magnatunes.com
- archive.org
- flickr.com
- creativearchive.bbc.co.uk
- craphound.com
- jamendo.com
- commons.wikimedia.org
- wiki.creativecommons.org/Films

Pokud hledáte díla licencovaná pod Creative Commons, dobrým výchozím bodem je [CC Search](#). Fotografie vystavené pod licencemi CC můžete vyhledat např. na [Flickr](#). Také Google umožňuje vyhledávání podle licenčních oprávnění, nejedná se však přímo o licence Creative Commons, ale různé licence splňující dané požadavky.

<http://search.creativecommons.org/>

Kde hledat díla pod CC?

Google search results for "sova". The search bar contains "sova". Below the search bar are tabs for "Internet", "Obrázky", "Mapy", "Videa", "Nákupy", and "Více". A "Vyhledávací nástroje" button is visible. Below the tabs are filters for "Velikost", "Barva", "Typ", "Čas", "Práva k užití", and "Další nástroje". A dropdown menu is open under "Práva k užití", showing the following options:

- Nefiltrováno podle licence
- Povoleno opětovné použití s úpravami
- Povoleno opětovné použití
- Povoleno opětovné nekomerční použití s úpravami
- Povoleno opětovné nekomerční použití

Two image results are visible: "Kreslená Sova" and "Sovička".

YouTube search bar containing "sova".

- Na co se podívat
- Můj kanál
- Mé odběry 1
- Historie
- Přehrát později 3

SEZNAMY VIDEÍ

Ylvis

YouTube search filters for "sova". The search bar contains "sova". The results show approximately 124,000 results. A "Filtry" dropdown is visible. The filter table is as follows:

Datum nahrání	Typ	Trvání	Vlastnosti	Řadit podle
Poslední hodina	Video	Krátké (do 4 minut)	HD	Relevance
Dnes	Kanál	Dlouhé (nad 20 minut)	Skryté titulky (CC)	Datum nahrání
Tento týden	Seznam videí		Creative Commons	Počet zhlédnutí
Tento měsíc	Film		3D	Hodnocení
Tento rok	Pořad		Živě	Vyhledat dotaz „sova, Creative Commons“
			Zakoupeno	

Open Educational Resources

Otevřené vzdělávací zdroje

CC Search

Open Knowledge Repository

Open Tapestry

PLOS

Internet Archive

OER Commons

3. Diskuze

DÍKY ZA POZORNOST!

Jiří Marek
jirka@opencontent.cz

Open Content, z.s - www.opencontent.cz a www.creativecommons.cz

Užitečné odkazy a zdroje

Creative Commons ČR

www.creativecommons.cz

Creative Commons Global

<http://creativecommons.org/>

Veřejné licence v České republice

http://is.muni.cz/repo/1203341/Myska_et_al._-_Verejne_licence_2.0_-_online.pdf

Veřejné licence

http://science.law.muni.cz/knihy/monografie/Myska_Verejne_licence_GAC_R.pdf

Licence Creative Commons v Českém právním řádu

https://is.muni.cz/auth/th/348292/pravf_m/Licence_Creative_Commons_v_ceskem_pravnim_radu.pdf

Attributions

[1] Simona R, cat-eyes-view-face-animal-home,
<https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/deed.en>,
<https://pixabay.com/en/cat-eyes-view-face-animal-home-179842/>

[2] Tyler Stefanich, Creative Commons Swag Contest,
<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/us/>,
<http://www.flickr.com/photos/21907270@N05/2117607887/>

[3] targut, Cat close-up, <http://creativecommons.org/licenses/by/2.0/>,
<http://www.freestockphotos.biz/stockphoto/17885>

[4] Yumi Kimura, So happy smiling cat,
<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/2.0/deed.en>,
<https://www.flickr.com/photos/26226522@N08/4143179870/>